

Zitierhinweis

Hlaváček, Ivan: review of: Dieter Heckmann (ed.), Das Elbinger Kriegsbuch (1383-1409). Rechnungen für städtische Aufgebote, Köln /Weimar /Wien: Böhlau, 2013, in: Český časopis historický, 2015, 1, p. 227-228, DOI: 10.15463/rec.1189733382

český časopis historický

copyright

Dieser Beitrag kann vom Nutzer zu eigenen nicht-kommerziellen Zwecken heruntergeladen und/oder ausgedruckt werden. Darüber hinausgehende Nutzungen sind ohne weitere Genehmigung der Rechteinhaber nur im Rahmen der gesetzlichen Schrankenbestimmungen (§§ 44a-63a UrhG) zulässig.

chozích, které doprovázejí oba starší díly. Jde tu ovšem o stovky údajů, které by nepochybně v jednotlivinách bylo možno dále doplňovat. To by ale v podstatě nebylo vůči autoru spravedlivé, a není to ani mým úmyslem. Nicméně je třeba litovat, že nebyly použity knihy profesora Kazimierza Jasińskiego, doplňující jednak Oswalda Balzera (*Genealogia Piastów*), jednak jeho třísvazkový *Rodowód Piastów śląskich*, protože právě vazby Piastovců s říší prostřednictvím příbuzenských svazků byly velmi úzké. Ostatně to platí i o našich Přemyslovcích, kde by byly rovněž k užítu České dějiny Václava Novotného. Ale musím upozornit, že ne vždy tu jde o poslední slovo vědy, jak ukazuje náhodně vybrané heslo české kněžny Judity, dcery Vratislava II., manželky Vladislava I. Heřmana a matky Boleslava III. Křivoústého. Hlawitschka se drží data její smrti 25. prosince 1085 podle našeho Kosmy, ale Oswald Balzer (kterého Hlawitschka dle svého soupisu literatury užívá) už v roce 1895 v dlouhém exposé ukázal, že tomu bylo jak u ní, tak u narození jejího syna jinak (přetisk *Genealogia Piastów* 2005, s. 185nn) a že data Kosmova jsou chybná (viz ostatně i V. Novotný, *České dějiny* I/2, s. 278, který upozornil, jak z tohoto pochybení byly v německé literatuře – zejména Adolfem Bachmannem – vyvozovány nepatřičné politické konsekvence). Ale aby nevznikl paušalizující zdrženlivý odstup: jde o dílo lidských rukou a tak je třeba i tuto knihu chápat, užívat i vzdát jí zasloužený dík.

Ivan Hlaváček

Dieter HECKMANN (Hrsg.)
*Das Elbinger Kriegsbuch (1383–1409).
 Rechnungen für städtische Aufgebote*
 (= Veröffentlichungen aus den Archiven
 Preußischer Kulturbesitz, Bd. 68)
 Köln-Weimar-Wien, Boehlau Verlag 2013,
 436 s., ISBN 978-3-412-21011-3.

Účetní prameny patří k významným středověkým pramenům nejen hospodářských dějin, ale mají závažnost i pro dějiny politické, kulturní v širokém slova smyslu, dále správní a ovšem v tomto případě i pro dějiny vojenství. I když účtům nebyla dříve věnována přiměřená ediční pozornost (samozřejmě bylo i dost výjimek), několik posledních desetiletí se s úspěchem snaží tento nedostatek napravit. Většinou jde o všeobecné účty institucí různého charakteru, v tomto případě jde o účty specializované (léta 1406–1408 chybí). Není tedy nadsázkou, dočteme-li se v předmluvě Svena Ekdahla, že tento účet není jedinečný jen pro dějiny vojenství řádu německých rytířů či v širším kontextu pro hanzovní historii, ale má svým způsobem celoevropský rozměr. Úřední agenda ostatně nabyla ve státě německých rytířů ve 14. století mimořádné preciznosti, jak svědčí i jiné její písemné produkty (o edici účtů a dlužních dokladů jedné řádové „Großschäfferei“ jsem podal stručnou informaci v prvním čísle 64. svazku Sborníku archivních prací v roce 2013). Už po pouhém prolistování je možno toto konstatování potvrdit a stejně tak lze konstatovat, že tomu odpovídá i zpracování editovaného pramene. Hlavní tíži práce nesl Dieter Heckmann, zatímco Krzysztof Kwiatkowski sepsal druhou část rozsáhlého úvodu (nikde se sice neříká, co ji tvoří, ze souvislostí lze snad říci, že šlo o věcné charakteristiky této agendy, zatím co

Heckmann se omezil na diplomatický rozbor knihy). Kwiatkowski pak různě přispěl do dokumentace k vlastní edici, a zprostředkoval i badatelské výsledky pobaltských historiků.

Ale je třeba obrátit se k vlastnímu obsahu knihy, její charakteristice a způsobu zpracování, neboť sama edice tvoří jen zhruba čtvrtinu rozsahu knihy. Padesátistránkový úvod byl již stručně charakterizován, za ním přichází soupis elbląnských padlých (celkem jde o čtyřicet tři osoby, z nichž většina ale padla až roku 1410 v bitvě u Grunwaldu, takže jde o soupis, který vznikl vůči vydávanému prameni druhotně, aniž by byly uvedeny jeho podklady). Následuje rozsáhlý soupis literatury a pramenů a stručné a zřetelné vydavatelské zásady. Jádrem práce je stodesetistránková edice, obsahující 988 záznamů z let 1383–1409. Pokud jde o technickou stránku edice, uživatel by byl uvítal, kdyby textové poznámky byly zalomeny na příslušné stránky, a ne až na konec edice. Stejně tak byly v živých záhlavích uváděny roky, kterých se texty týkají. Klíčovou částí knihy je ale 230 (!) stran čítající prosopografický rejstřík osob, které v záznamech přicházejí. Často jde o poměrně rozsáhlé biogramy stovek osob. Při jejich sestavování autoři vyhledávali jednotlivé údaje z nejrůznějších rozptýlených originálních archivních pramenů a ovšem i z edic. Ty si zaslouží maximálního ocenění a také budou nejčastěji badateli využívány. I ve vlastní edici zůstává však ještě dost materiálu, který stojí za zpracování či aspoň za pozornost. Pramen je vysoce informativní, pokud šlo např. o koně, jejich funkci a počty, o vojenskou výstroj, o akční radius aktivit osob zmiňovaných v zápisech aj. Komparativně lze uvést, že u nás máme určitou, leč daleko skromnější obdobu v městském materiálu stříbrském

a chebském ze zhruba stejné doby. Důležitost edice v tradičním rouchu zůstává nepochybná. Že tu žádná bohemika nejsou k dispozici, snad ani není třeba podotýkat.

Ivan Hlaváček

Ursula GIESSMANN

***Der letzte Gegenpapst:
Felix V. Studien zu Herrschaftspraxis
und Legitimationsstrategien
(1434–1451)***

(= Papsttum im mittelalterlichen
Europa, Bd. 3)

Köln-Weimar-Wien, Böhlau Verlag 2014,
410 s., ISBN 978-3-412-22359-5.

První polovina 15. století vygenerovala nejen neobyčejný počet koncilů, ale dvojpapežství přeměnila nejdříve v trojpapežství a posléze v jejím závěru basilejský koncil roku 1439 sesadil stávajícího papeže a zvolil nového, kterému se ale nepodařilo svého předchůdce, Evžena IV., eliminovat. Basilejský koncil, pro české pozdně středověké dějiny do značné míry osudový, skončil nepříliš slavně na hraně hereze. Svou volbou vytvořil koncil nejen posledního protipapeže v dějinách církve (současný stav, kdy odstoupivší papež je v souladu s právním názráním označen jako *emeritus*), ale dosáhl i další kuriozity. Zvolil totiž předpokládanou hlavou katolické církve osobu světskou, totiž savojského vévodu Amadea VIII. (byť vládu nad Savojskem již dříve předal svému synovi a stal se eremitou). Ten – coby Felix V. – posléze po rozkladu tohoto koncilu, do značné míry pod tlakem Francie a zváživ své možnosti, v roce 1449 odstoupil. Poté byl papežem Evženem IV., nástupcem Mikuláše V., jako církevní hodnostář respektován. Nicméně desetiletí Felixova pontifikátu, jehož obediencie byla poměrně